

koruptivno" i "ne veruj nikome preko tridesete". Slično raspoloženje javlja se u Jugoslaviji pod uticajem evropskih zbivanja i prve ozbiljnije ekonomske krize. Bunt protiv odraslih najpre je iskazivan preko rok-muzike i podkulture tinejdžera, a zatim se postupno politizuje zahvatajući doduše samo deo studentske omladine zbog budnog nadzora režima. U ovom periodu disidentske grupe su još uvek izolovane i nepovezane, a glavne vrednosne usmerenosti mladih u Jugoslaviji bile su nereligioznost, humanizam, otvorenost prema svetu, orijentacija na društveno vlasništvo, modernizam, kolektivizam, samoupravljanje i prometejski aktivizam (Pantić 1997, str. 115). Od polovine 1970-ih godina nemačku omladinu napušta žar za obuhvatnijom izmenom društva. U Jugoslaviji ovo stanje se drugačije ispoljavalo. Zbog rasta krize hladi se kolektivistički žar samoupravljanja i bleđi harizma partije i vođe. Lišena globalnih ideala, omladina u Nemačkoj je prihvatala male projekte alternativne kulture. Antinuklearni protest i jačanje ekoloških pokreta pratilo je povlačenje u male zajednice. Istovremeno unutar rok kulture jača nasilje skinsa kao odgovor na šezdesetosmaše, pa počinje "modernizacija" omladinskog desnog ekstremizma (Klönne 1994). Ima čak mišljenja da je antiautoritarni studentski pokret iz 1968. u Nemačkoj odgovoran za slabljenje društveno obaveznih normi. Hlađenje levičarskih ideala nešto kasnije je zahvatilo Jugoslaviju i otvorilo vrata nacionalizmu, a kriza je olakšavala širenje građanskih vrednosti. Retradicionalizacija je potkopavala samoupravnu orijentaciju koja je od gotovo dvotrećinskog udela 1979. spala samo na jednu trećinu kod generacije mladih krajem 1980-ih. Po istraživanju iz 1992. kod jugoslovenske omladine raste religioznost, opada usmerenost ka modernizmu, jača ksenofobija, autoritarnost i retradicionalizacija (Pantić 1997, str. 121). Haos prekretničke situacije (u Nemačkoj rušenje Berlinskog zida, u Jugoslaviji iščezavanje SKJ), slabljenje nadzornih instanci i odbacivanje dotadašnjih normi bile su povoljne okolnosti za oživljavanje omladinskog desnog ekstremizma. Naglu ekspanziju desnice u Jugoslaviji ubrzalo je iščezavanje minulog obrasca integracije koja je pretežno počivala na monopolskoj partiji, a potonji građanski rat joj je nametnuo eksplozivna fašistička obeležja. Šovinizam doziran odozgo stvorio je idejni i institucionalni haos ojačan razbuđenom tradicijom, dok su u Zapadnoj Evropi novom talasu šovinizma odolevale stabilne integrativne ustanove i ideologije nošene zajedničkim interesom kontinentalnog multinacionalnog kapitala nove Evropske unije, najpre zamišljene po teritorijalnom obrascu Regnum Francorum iz 9. veka.

U Nemačkoj 1980-ih godina počelo je da slabi poverenje u velike partije, što je s jedne strane podstaklo povlačenju u privatnost, a s druge ojačalo spremnost za prihvatanje jasnih i jednostavnih rešenja radikalnih partija. Historikerstreit je jasno obeležio ova zbivanja ohrabrena opštim zaokretom udesno zapadnog kapitalizma. Za razliku od situacije u drugoj polovini 1960-ih godina, kada su protesti protiv Vijetnamskog rata i burna 1968. podstakli liberalizaciju studenata i omladine, već početkom 1980-ih, sa dolaskom na vlast R. Regana (Reagan) i M. Tačera (Tatcher), jača desni ekstremizam. Kapitalizam je svladao krizu s kraja 60-ih i krenuo u ekspanziju pripremajući evropsko ujedinjenje. Na Balkanu su bili na delu procesi suprotni evropskoj integraciji jer su vladajuće snage imale drugačiji odnos prema opasnosti fašizma koji je u ratnom rasulu korišćen za etničko čišćenje i državno osamostaljenje (Hrvatska i BiH). Evropskoj ksenofobiji i šovinizmu na Balkanu je bio ekvivalent genocid. Glavni izvori ksenofobije nemačke omladine su bili nezaposlenost i mržnja naročito prema obojenim strancima. Procenjuje se da je polovinom 1990-ih u Nemačkoj tvrdo jezgro militantnih neofašista brojalo oko 7.600 lica, članova ekstremnih desničarskih partija bilo je oko 50.000, a broj simpatizera i birača bio je daleko veći